

REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI PÁRTFOGÓ FELÜGYELŐI TEVÉKENYSÉG TÜKRÉBEN

Reintegration custody in the light of probation supervision

Magyarországon 2015. április 1-je óta van lehetőség a reintegrációs őrizet alkalmazására. Az újonnan bevezetett jogintézmény nem egy alternatív büntetési forma, hanem a büntetés végrehajtásának egyik lehetséges eszköze, amely egyrészt az elítéltek társadalmi reintegrációjának elősegítését, másrészt a börtönpopuláció létszámának csökkentését szolgálja. A jogintézmény alkalmazása esetén az elítélt egyfajta „előszabadulásként” szabadságvesztésének meghatározott részét családja, barátai, befogadó környezete körében töltheti, így jelentős mértékben csökkenthető azok a prizonizációs hatások, amelyek a börtönben töltött évek alatt stigmaként állandósulhattak. A reintegrációs őrizet jogintézménye kapcsán a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőknek is számos feladatot határoz meg a hatályos szabályozás, a pártfogó felügyelői tevékenység Janus-arcú jellege e tevékenység keretében is markánsan megfigyelhető.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, társadalmi reintegráció, reintegrációs őrizet, pártfogó felügyelet, pártfogó felügyelő

Reintegration custody has been available in Hungary since 1 April 2015. The newly introduced legal institution is not an alternative form of punishment, rather one of the possible means of enforcing the sentence which serves, on the one hand, to promote the social reintegration of convicts and, on the other hand, to reduce the prison population. In the case of the application of the legal institution of reintegration custody, the convict may spend a certain part of his/her imprisonment as a kind of “pre-release” among his/her family, friends and host environment thus, the prizonization effects that may have persisted as stigma during the years spent in prison, can be significantly reduced. Regarding the application of the legal institution of reintegration custody, the current regulations also define a number of tasks for probation officers. The Janus-faced nature of the probation supervision can also be markedly observed in this activity.

Keywords: penitentiary, social reintegration, electronic monitoring, probation supervision, probation officer

Bevezetés

A büntetés-végrehajtás célja napjainkra – a kezdeti célokhoz képest – átalakult, változott, az elítéltek vagy más okból fogvatartott személyek társadalomtól való elkülönítése mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap az elkövető társadalmi reintegrációjának elősegítése. Tudjuk, hogy a társadalmi reintegráció a büntetés-végrehajtási intézetekből (a továbbiakban: bv. intézet) szabadultak tekintetében nehéz feladat, hiszen a prizonizációs hatások, a börtönben töltött évek stigmaként állandósulhatnak. A szabadulás utáni újrakezdés, visszakapcsolódás a mindennapokba sokszor lehetetlen kihívásnak tűnik az elítélt és a társadalmi környezete számára is. A sikeres társadalmi reintegráció érdekében a magyarországi bv. intézetek egyre sokoldalúbb támogatást nyújtanak a fogvatartottak részére, köztük a meghatározott feltételek teljesülése esetén alkalmazható reintegrációs őrizet jogintézményének lehetőségét, mely során az elítélt egyfajta „előszabadulásként” szabadságvesztésének meghatározott részét családja, barátai, befogadó környezete körében töltheti. Jelen tanulmány célja a magyarországi reintegrációs őrizet feltételeinek bemutatásán túl a jogintézmény végrehajtásának, gyakorlati alkalmazásának ismertetése a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a továbbiakban: bv. pártfogó) szemszögéből.

A jogintézmény előzményei, célja

„Az elektronikus nyomkövető rendszer az 1960-as évek közepén Robert Schwitzgebel, a Harvard Egyetem pszichológusának ötletéből született, aki úgy érezte, hogy megoldása humánus és költséghatékony alternatívája lehet a bebörtönzés intézményének.”¹ A rendszer tényleges alkalmazására az Amerikai Egyesült Államokban került sor elsőként, majd fokozatosan vették át az európai országok is. „Csaknem világszerte általános az a tendencia, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfoltak és a fogva tartás meglehetősen költséges. A terheltek kriminalizálódásának lehetősége, valamint megfelelő visszavezetése a társadalomba a büntetésük letöltése után szintén súlyos problémát jelent. Erre a válsághelyzetre tartották megoldásnak az államok az Electronic Monitoring bevezetését, ami végül számos országban be is vált.”² Európa-szerte, az elítéltek elektronikus nyomkövetővel való ellenőrzése kapcsán, két típusú modell valósult meg, a „frontdoor”, illetve a „backdoor”. A frontdoor modell lényege, hogy az elkövető nem kerül bv. intézetbe, hanem bv. intézetbe kerülés nélkül alkalmazják a távfelügyeleti eszközt, míg a másik megoldás esetén, a backdoor modellben az elítélt a kiszabott szabadságvesztés tényleges időtartamának letöltése előtt kerül vissza lakókörnyezetébe, távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett.³ A Magyarországon alkalmazott

1 Nagy A. (2018) p. 578.

2 Than A. (2016) p. 7.

3 Than A. (2016)

reintegrációs őrizet a backdoor modellen alapszik, de fontos elkülönítenünk a bűnügyi felügyelettől (korábbi jogszabály alapján: házi őrizet), mely egyrészt a frontdoor modell alapján működik, másrészt számos más ponton is különbözik a reintegrációs őrizettől. A céljukat tekintve közös pontként említhető, hogy mindkét jogintézmény hozzájárul a bv. intézetek zsúfoltságának csökkentéséhez, különbség azonban, hogy míg a reintegrációs őrizet legfőbb feladata a társadalmi reintegráció elősegítése, addig a házi őrizet célja elsősorban a letartóztatás céljainak biztosítása, elősegítése alternatív eszközzel.⁴

Magyarországon a reintegrációs őrizet elrendelésére 2015. április 1-jétől van lehetősége a törvényszékeknek. A jogintézmény bevezetése óta nagyobb mértékű módosítására három alkalommal került sor. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény hatálya lépésével 2017. január 1-jétől egyrészt lehetővé vált, hogy a reintegrációs őrizetet szélesebb elítélti kör tudja igénybe venni, ugyanis a visszaesőnek nem minősülő bűnismétlők tekintetében is lehetővé tették a jogintézmény alkalmazását. Másrészt a változtatás eredményeként a reintegrációs őrizet lehetséges időtartama megnövekedett (az addigi 6 hónapról 10, illetve 12 hónapra). A módosítások eredményeképpen a jogalkotó az alkalmazási feltételek kapcsán a bűncselekményről és a kiszabott büntetésről áthelyezte a hangsúlyt az elkövető személyére, hiszen a reintegráció sikeressége szempontjából elsősorban ennek van lényeges jelentősége.⁵

Az első módosítás eredményeként jelentősen növekedett a reintegrációs őrizetben egyidejűleg tartózkodók száma, így a jogintézmény a bv. intézetek telítettségének enyhítéséhez jelentősebben járult hozzá. Ugyanakkor a létszám növekedésével a magatartási szabályszegések száma is növekedett. Súlyos magatartási szabályszegés esetén a bv. szerv vezetőjének lehetősége van arra, hogy kezdeményezze a reintegrációs őrizet megszüntetését, melyről az illetékes törvényszék bv. bírása rendelkezhet. A megszüntetésről a büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) írásban értesíti az elítéltet, így a bv. intézetbe történő bevonulásig hosszabb idő is eltelhet, mely idő alatt az elítélt magatartása kiszámíthatatlanná válhat. Ennek a problémának a megoldására történt a második jelentősebb módosítás, melynek eredményeképpen a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról szóló 2017. évi CXLIV. tv. vonatkozó rendelkezései 2018. január 1-jétől lehetővé tették a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételének ügyész általi elrendelését, melynek időtartama a bv. bíró döntéséig, illetve a még hátralévő büntetés tartamáig terjedhet.

4 Nagy A., Menyhért E. (2018)

5 Kadlót E. (2017)

A módosítással lehetővé vált, hogy a reintegrációs őrizet megszűnésével egyidejűleg az elítélt a rendőrség közreműködésével visszakerüljön a bv. intézetbe.

A jogintézmény harmadik, jelentős módosítására az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvényben került sor. A 2022. március 1-jétől hatályos változások közül a gyakorlati munkavégzésre is jelentősebb változást eredményező rendelkezés, hogy amennyiben a bv. bíró elrendeli a reintegrációs őrizetet és a bv. ügyész fellebbezéssel él, annak halasztó hatálya van a reintegrációs őrizet megkezdésére [Bv. tv. 61/A. § (5b) bekezdés]. A változást megelőzően az esetleges fellebbezésnek nem volt halasztó hatálya a reintegrációs őrizet alkalmazására. A gyakorlatban előfordult, hogy egy már megkezdett reintegrációs őrizet tekintetében volt szükséges annak megszüntetése azon oknál fogva, hogy másodfokon a fellebbezés eredményeképpen nem engedélyezték a jogintézmény alkalmazását. A másik jelentős módosítás a reintegrációs őrizet megszüntetésével kapcsolatban történt. A reintegrációs őrizet végrehajtásának gyakorlata során előfordult, hogy az elítélt a bv. pártfogó felügyelőnek vagy a bv. intézetnek bejelentette, hogy a reintegrációs őrizetet a továbbiakban nem kívánja igénybe venni. A módosítás eredményeképpen ebben az esetben az elítéltnak lehetősége van kérelmet benyújtani a bv. intézet útján a bv. bíróhoz a reintegrációs őrizet megszüntetése érdekében. Ilyen kérelem benyújtása esetén a bv. intézet vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetésére haladéktalanul előterjesztést tesz a bv. bírónak, mellékelve az elítélt kérelmét és a bv. pártfogó felügyelő összefoglaló jelentését. A módosítás továbbá lehetővé tette azt is, hogy amennyiben az elítélt élethelyzetében, életkörülményeiben olyan változás történt, amely miatt a reintegrációs őrizet megszüntetése halaszthatatlanná vált, személyesen jelenhet meg a bv. intézetben és ott kérelmezheti a reintegrációs őrizet megszüntetését. Ebben az esetben is a fentiek szerint kell eljárni azzal, hogy a bv. intézetbe be kell fogadni és a megszüntetésre vonatkozó előterjesztés megtételével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezni kell az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét [Bv. tv. 187/F. § (1)-(4) bekezdései].⁶

A reintegrációs őrizet bevezetésével a törvényalkotónak egyszerre kettős célkitűzés érvényesítését sikerült elérnie. Egyrészt egy alternatív büntetés-végrehajtási forma került bevezetésre, mely a szabadságvesztés célját hivatott szolgálni, ezt erősíti a büntetések, az intézkedések egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben foglalt feltétel is, mely szerint a jogintézmény akkor alkalmazható, ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható. Másrészt bevezetésével csökkenthető a börtönpopuláció, a bv. intézetek telítettsége, hiszen az elítéltek a büntetés-végrehajtási jogviszony fennállásának megmaradása mellett szabadságvesztés-büntetésük meghatározott részét a reintegrációs őrizet helyszínéül kijelölt

6 Juhász F. et. al. (2022)

ingatlanban töltik, nem a bv. intézetben.⁷ Mindezekén túl a reintegrációs őrizet esetén a társadalmi visszailleszkedés, a reintegráció fokozatosan valósul meg. A teljes szabadságelvonás és a feltételek nélküli tényleges szabadulás, az önálló életvezetés közé belép egy, a bv. szervek által felügyelt életszakasz. Ebben az időszakban az elítéltnak lehetősége van arra, hogy munkát vállaljon, erősítse családi kapcsolatait, biztosíthatja önálló megélhetését.⁸ A reintegrációs őrizet hatályos szabályozása kapcsán kiemelt büntetőpolitikai cél, hogy olyan módon csökkenjen a szükségtelen szabadságelvonások száma, hogy eközben ne romoljon az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma, általános biztonságérzete, illetve lehetőség szerint eredményesen szolgálja a bűnelkövetők sikeres társadalmi visszailleszkedését.

A reintegrációs őrizet alkalmazásának feltételei, kizáró okok

Főszabály szerint a reintegrációs őrizet elrendelésére a bv. intézet tesz előterjesztést a bv. bírónak, de a jogszabály lehetővé teszi azt is, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy a védője is kezdeményezhesse a reintegrációs őrizet alkalmazásának elrendelését.⁹

A reintegrációs őrizet alkalmazására vonatkozó általános feltételeket a Bv. tv. tartalmazza, mely alapján, az elítélt akkor helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a szabadságvesztés így is eléri a célját és az elítélt nyilatkozik, hogy vállalja a reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok betartását. A Bv. tv. 187/A.§ (1) bekezdése, valamint 187/C. §-a további feltételeket is meghatároz, amelyeket az alábbi táblázat¹⁰ foglal össze:

ALKALMAZÁSI FELTÉTELEK	
POZITÍV	NEGATÍV
<ol style="list-style-type: none"> Gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték el vagy ha szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt, akkor: <ul style="list-style-type: none"> nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el, első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt. 	<ol style="list-style-type: none"> Az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani, Az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították. A fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható okból megszüntették. Az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le. A megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan. A bíróság a kiutasításáról rendelkezett.

1. táblázat: Alkalmazási feltételek

7 Bogotyán R. (2015)

8 Schmejl J. (2013)

9 Lőrinczy A. (2018)

10 A táblázat a szerző saját szerkesztése.

A jogszabály az alkalmazás feltételei között megállapít pozitív, azaz teljesülést igénylő feltételt, mely az elkövető bűnösségéhez kapcsolódóan határoz meg elvárást. Ezek alapján gondatlan elkövetés esetén nem szükséges további feltételek teljesülése, szándékos elkövetés esetén azonban a felsorolt feltételek konjunktívak. A negatív alkalmazási feltételek kizáró okként értelmezhetők, mivel ezen feltételek bármelyikének teljesülése esetén a reintegrációs őrizet nem alkalmazható.

A feltételek alapján látható, hogy a reintegrációs őrizet intézménye nem minden fogvatartott számára érhető el, a jogalkotó csak azon elítéltek részére teszi ezt lehetővé, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, az általuk elkövetett bűncselekmény tárgyi súlya kisebb, a bűnisméltés tekintetében nem tekinthetők visszaesőnek, különös vagy többszörös visszaesőnek.

A Bv. tv. 187/A. § (1) bekezdésében kerültek szabályozásra a jogintézmény időtartamának részletei. A reintegrációs őrizet időtartama tekintetében elmondható, hogy a szabályozás differenciál a gondatlan és szándékos elkövetés között oly módon, hogy gondatlan elkövetés esetén a reintegrációs őrizet maximális időtartama 12 hónap, szándékos elkövetés esetén 10 hónap lehet. Mind a 10 hónapos, mind a 12 hónapos időtartam generális maximuma a reintegrációs őrizetnek, tehát a tényleges időtartam ennél rövidebb is lehet. Fontos, hogy ezen időtartamokat feltételes szabadságra bocsátás lehetősége esetén annak esedékességétől kell számítani.

Amennyiben tehát az elítélt esetében a reintegrációs őrizet alkalmazásának pozitív, azaz teljesülést igénylő feltételei fennállnak, és negatív, azaz kizáró feltételei nincsenek, a reintegrációs őrizet elektronikus távfelügyeleti eszköz¹¹ alkalmazása mellett biztosítható. A reintegrációs őrizetben lévő elítélt visszanyeri szabadságát, de csak részlegesen, mivel az elítélt továbbra is büntetés-végrehajtás hatálya alatt áll, szabadságvesztésének időtartama a reintegrációs őrizet alatt telik. A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, mozgási szabadságát és tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza, az elítélt ugyanis csak a bv. bíró által kijelölt házban, lakásban tartózkodhat, amelyet csak meghatározott célok (például munkavégzés, oktatás, gyógykezelés) megvalósulása érdekében előírt magatartási szabályok maradéktalan betartása mellett hagyhat el. A bíróság határozatában rögzített magatartási szabályok előírása és betartása teremti meg tehát annak a kedvezménynek a jogi keretét, melyen belül az elítélt személyi szabadságát korlátozottan ugyan, de visszanyeri.

11 Az elektronikus távfelügyeleti eszköz fogalma a Bv. tv. meghatározása szerint: „az elítélt vagy az egyéb jogcímén fogva tartott mozgását nyomon követő technikai eszköz.” (2013. évi CCXL. tv. 3. § 6.)

Az alkalmazási feltételekkel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok

A jogintézmény alkalmazásának feltételei egyértelműnek tűnnek, azonban a gyakorlati tapasztalatok alapján a Bv. tv. 187/C. § d) pontban szereplő kizáró feltétel – az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le – kapcsán a törvényszékek között voltak distanciák. Az anomáliát a letartóztatásban töltött idő fenti időtartamba történő beszámításának kérdése alapozza meg. A kérdéssel a Kúria Büntető Kollégiuma is foglalkozott, álláspontja szerint: „A gyakorlat tehát – láthatóan – többségi véleménnyel áll amellett, hogy ha a beszámított előzetes fogvatartás (stb.) elérte a kitöltendő minimális tartamot, akkor nincs akadálya a reintegrációs őrizet elrendelésének. A stabilizálódott többségi gyakorlatot tartjuk követendőnek.”¹² Tehát a Kúria 2017. évi Összefoglaló véleményében beszámítandónak tartotta a letartóztatásban töltött időtartamot azzal a további kikötéssel, hogy a terhelt szabadlábról történő reintegrációs őrizetbe helyezése kizárt. A jogintézmény alkalmazása során a törvényszékek a Kúria állásfoglalása szerint jártak el. Ugyanakkor a Büntető Kollégium Országos Értekezletének 2019. április 8-10-én tartott ülésén ezzel ellentétes állásfoglalás kiadására került sor, amely arra hivatkozva, hogy „ha beszámításra van lehetőség, arra mindig utal a törvény”, a letartóztatásban töltött idő kapcsán a fenti beszámítási kötelezettség megszüntetésre került. A reintegrációs őrizetre vonatkozó részletszabályokat a fentiek alapján a Bv. tv. 61/A-D. §, illetőleg 187/A-F. § tartalmazza. A Bv. tv. kifejezetten nevesíti azokat az eseteket, amelyekben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 92-92/B. § alapján figyelembe kell venni a beszámított időt is. Ennek alapján az olyan eljárásokban – így a Bv. tv. 187/C. §-ban írt esetben is –, ahol a beszámított idő nem kerül nevesítésre, a szabadságvesztésből letöltött tartamba nem számít bele a letartóztatásban töltött tartam, tehát csak a szabadságvesztés letöltésének megkezdése óta eltelt idő vehető figyelembe. A Kúria állásfoglalása a kérdés tekintetében egyértelmű, kérdésként merül fel azonban, hogy nem lenne-e célszerűbb a letartóztatásban töltött időt beszámítani, hiszen a jogintézményt kérelmezők köre elsősorban kisebb tárgyi súlyú bűncselekmény elkövetői, akik maximálisan ötévi szabadságvesztést töltenek, így a túlságosan hosszúra nyúló letartóztatásban töltött idő a reintegrációs őrizet maximum időtartamának kihasználási lehetőségét csökkenti. Különösen megfontolandó ez annak fényében, hogy a jogintézmény tervezett változtatásai elsősorban arra irányulnak, hogy az igénybevevők lehetséges körét bővítsék, továbbá a változtatással a letartóztatás elrendelésének alapelvei és a reintegrációs őrizet jogintézményének alkalmazási céljai összhangba kerüljenek.

A jogintézmény alkalmazása során különös, a hétköznapiól eltérő sajátos értelmezést kap az „első ízben” kifejezés. A reintegrációs őrizet alkalmazása tekintetében fontos feltétel,

12 Kúria Büntető Kollégium (2017)

hogy csak az az elítélt helyezhető reintegrációs őrizetbe, akit első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő. Mindezekből arra következtethetnénk, hogy a reintegrációs őrizet egy elítélt esetében egy alkalommal engedélyezhető, a gyakorlati tapasztalatok azonban mást mutatnak. Előfordulhat ugyanis, hogy az elkövető egy adott bűncselekmény miatt tölti szabadságvesztését, melyhez kapcsolódóan a bíróság elrendeli reintegrációs őrizetét. Ugyanakkor egy, az előzőnél korábban elkövetett bűncselekmény miatt egy másik eljárás van folyamatban vele szemben. A reintegrációs őrizet eredményesen eltelik, majd a korábban elkövetett bűncselekmény miatt az adott személyt ismétlen szabadságvesztésre ítélik, majd kérelmezi a reintegrációs őrizet engedélyezését. A gyakorlati tapasztalatok alapján ebben az esetben az adott személy akár két alkalommal is reintegrációs őrizetbe helyezhető. Ugyanakkor amennyiben a korábban elkövetett bűncselekmény miatt a reintegrációs őrizet időtartama alatt születik jogerős döntés a szabadságvesztés kiszabásáról, a Bv. tv. 187/E. § (1a) pontja alapján a bv. intézet parancsnoka haladéktalanul előterjesztést tesz a reintegrációs őrizet megszüntetéséről. Ebben az esetben a gyakorlati tapasztalatok alapján a bv. bíró az éppen aktuális reintegrációs őrizetet megszünteti, és mivel ezen megszüntető ok az elítéltnak felróható, ezért a korábban elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztés kapcsán sem kérelmezheti a reintegrációs őrizet elrendelését a Bv. tv. 187/C. § c) pontja alapján.

A harmadik esetünkben a Bv. tv. 187/A. § (1b) pontban szabályozott visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő „státusz” és az utólag végrehajtani rendelt felfüggesztett szabadságvesztés kapcsolata alakulhat különösen. Amennyiben adott személy kapcsán a bíróság jogerős határozatában végrehajtandó szabadságvesztés büntetést szab ki, és ezzel egyidejűleg végrehajtani rendeli az előzőleg kiszabott felfüggesztett szabadságvesztést, döntő jelentősége van egyrészt a letöltési sorrendnek, másrészt a bűnismétlésnek. Amennyiben az utólag elrendelt felfüggesztett szabadságvesztés kapcsán az elkövető első büntényes vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és a Bv. tv. 14. §-a alapján folyamatában először a bíróság által kiszabott szabadságvesztést kell letöltenie, majd az utólag elrendelt felfüggesztett szabadságvesztést, ebben az esetben függetlenül attól, hogy a perbíróság által kiszabott szabadságvesztés tekintetében a bűnismétlés hogyan alakult, az elítélt esetében nincs a reintegrációs őrizet kizáró törvényi ok, mivel minden esetben az utólagra töltött ítélet jellemzői vizsgálандók a jogintézmény alkalmazása kapcsán. Ugyanakkor, amennyiben a végrehajtási sorrend úgy alakul, hogy a perbíróság által kiszabott szabadságvesztést kell a sorban másodikként letölteni, és az elkövető e bűncselekmény tekintetében visszaeső, úgy mindkét szabadságvesztés tekintetében a reintegrációs őrizet alkalmazását kizáró ok merül fel. Az utólag elrendelt felfüggesztett szabadságvesztés tekintetében a kizáró ok, hogy további végrehajtandó szabadságvesztést kell végrehajtani. [Bv. tv. 187/C. § a)]. Míg a sorban másodikként letöltendő szabadságvesztés esetén a visszaeső „státusz” lesz a kizáró ok. [Bv. tv. 187/A. § (1b)]

A fentiekén túl számos más kérdés is felmerült a jogintézmény alkalmazása kapcsán (például tartás elmulasztásának vétsége kapcsán az önhiba megállapítható-e, amennyiben a reintegrációs őrizetét töltő elítélt – akinek büntetés-végrehajtási jogviszonya fennáll – a reintegrációs őrizet időszaka alatt nem dolgozik, nincs bevétele, így tartásfizetési kötelezettségének nem tesz eleget stb.), de jelen tanulmányban a terjedelmi korlátok miatt a fenti három, leggyakrabban előforduló eset került kiemelésre, elemzésre.

A bv. pártfogó szerepe, feladatai a reintegrációs őrizet alkalmazása kapcsán

A reintegrációs őrizet jogintézményéhez kapcsolódóan a bv. pártfogó számára számos feladatot határoz meg a hatályos szabályozás. A bv. pártfogó felügyelői munka tulajdonképpen már a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően megkezdődik, hiszen a bv. pártfogó feladata egyrészt a reintegrációs őrizet kizáró okai közül annak a vizsgálata, hogy az elítélt által a reintegrációs őrizet helyeként megjelölt ingatlan alkalmas-e az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazására, azaz rendelkezik elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással, a távfelügyeleti eszköz adatfoglalásához szükséges hálózati lefedettséggel és jelerősséggel [Bv. tv. 187/C. § e) pont, 10/2015. (III. 30.) BM rendelet 4. §]. A vizsgálat eredményét a bv. pártfogó jegyzőkönyvben rögzíti, mely a környezettanulmány mellékletét képezi [Bv. tv. 187/B. § (2)]. Másrészt a bv. pártfogó környezettanulmány keretében vizsgálja az elítélt lakhatási, családi, szociális körülményeit, az életvitelszerűen ingatlanban lakóknak az elítélthez fűződő kapcsolatát, várható munkaerőpiaci státuszát, munkavállalási lehetőségeit, egészségügyi állapotát, valamint a befogadó környezet kriminológiai státuszát, továbbá a bűnisméltésre vonatkozó kockázatelemzést, kockázatértékelést is végez. Fentiek alapján a bv. pártfogó szakmai ténymegállapítások keretében és összegző értékelésben mutatja be, hogy a befogadó környezet megfelelően szolgálja-e az elítélt társadalmi visszailleszkedését, és hogy a büntetés célja a reintegrációs őrizet elrendelése esetén megvalósulhat-e. [Pfr. 62/A. § (3a) bekezdés].

A gyakorlatban előfordul, hogy az ingatlan objektív szempontok miatt (például nincs áramellátás) nem alkalmas a reintegrációs őrizet alkalmazására, de szubjektív okok miatt (például a megjelölt ingatlan tulajdonosa nem járul hozzá, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet időszaka alatt az ingatlanban tartózkodjon) is alkalmatlanná válhat a megjelölt lakás. Ebben az esetben az elítélt új címet jelölhet meg, mely esetében ismételt teljes körű vizsgálat és környezettanulmány készül. Amennyiben az újonnan megjelölt ingatlan sem alkalmas a reintegrációs őrizet alkalmazására, új megjelölésére már nincs lehetőség.¹³

13 Nagy A. (2019)

A reintegrációs őrizetnek kiemelt szerepe van az elítéltek sikeres társadalmi reintegrációja érdekében végzett munkában. A szabadságvesztés utolsó részének saját környezetben való eltöltésének lehetősége egyrészt nagy kedvezményt jelent az elítélt részére, és egyben lehetőség is arra, hogy ez alatt az időszak alatt munkát vállaljon, megerősítse családi kapcsolatait, tanulmányokat folytasson. Kötelessége ugyanakkor a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat maradéktalanul betartani.

A bv. pártfogó feladata a reintegrációs célok tekintetében kettős. Egyrészt a sikeres társadalmi reintegráció érdekében támogatnia szükséges az elítéltet abban, hogy a reintegrációs őrizet időtartama alatt olyan helyzetbe kerüljön, hogy képessé váljon saját ügyeinek intézésére annak érdekében, hogy családi, társadalmi kapcsolatait megerősítse, illetve munkát vállaljon. Ennek érdekében a reintegrációs őrizetben lévő elítélt is jogosult mindazokat a támogatási formákat igénybe venni, melyek a reintegrációs gondozásban lévők számára biztosítottak.¹⁴ Ilyen támogatási formák különösen a tájékoztatás, az oktatással, munkavállalással, szociális ellátásokkal kapcsolatban, illetve egyéni esetkezelés keretében a szociális ügyintézésre felkészítés, életviteli problémáinak feltárásával azok csökkentése, a rosszul berögzült vagy hiányzó szocializációs készségeinek és képességeinek feltárása, elemzése és fejlesztése. A támogató jellegű tevékenységek kapcsán tehát kiemelt jelentősége van az „empowerment” típusú intervenciónak. Ugyanakkor a bv. pártfogó feladata a reintegrációs őrizetes rendszeres, havonta legalább egy alkalommal történő személyes ellenőrzése, azaz a kontroll funkció ellátása is. Az ellenőrzés során ellenőrzi a bv. bíró határozatában foglalt magatartási szabályok és az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályainak megtartását.¹⁵ Folyamatosan figyelemmel kíséri az elítélt kisközösségi-, családi-, baráti kapcsolatait és értékeli az azokból eredő, esetlegesen bűnismétléshez vezető veszélyforrásokat. A bv. pártfogó az ellenőrzést jogosult bármely napszakban végrehajtani, amelynek során az elítélt köteles együttműködni. Az ellenőrzés tapasztalatairól a bv. pártfogó jelentést készít. Amennyiben az ellenőrzés során megállapításra kerül, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, esetleg a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte, a bv. pártfogó felügyelő a bv. intézet parancsnokán keresztül haladéktalanul értesíti a lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bírót a reintegrációs őrizet megszüntetésére. Megszüntetésre kerülhet a reintegrációs őrizet abban az esetben is, ha az elítélt a fenti szabályokat maradéktalanul betartja, ugyanakkor olyan életvitelt folytat, amely a reintegrációs célokkal nem egyeztethető össze (például rendszeresen befolyásoltságot eredményező mértékű alkoholt fogyaszt, kábítószerrel használ vagy egyéb magatartása okán vele szemben rendőri intézkedés válik szükségessé).¹⁶

14 Juhász F. (2015)

15 Schmehl J. (2017)

16 Czenczer O., Szenczi A. (2020)

A hatályos szabályok kapcsán jól láthatóan elsősorban a felügyeleti eszközök dominálnak a munkavégzés kapcsán. A támogató funkció jelen esetben elsősorban tájékoztatás formájában valósul meg, illetve bizonyos esetekben egyéni tanácsadás keretében. Mindkét esetben a támogató funkcióban foglalt tevékenységekre nagymértékben befolyással vannak a bv. pártfogó személyes kompetenciái, a hatékony egyéni esetkezeléshez szükséges módszerek, technikák alkalmazásának „know-how”-ja. A támogató tevékenységekre tehát a szubjektivitás, a bv. pártfogó egyéni szakmai felkészültsége jelentős hatással lehetnek, továbbá e tevékenység mérési lehetősége is korlátokba ütközik, hiszen az eredményesség szempontjából az említetteken túl az elítélt együttműködési hajlandósága is hatással van.

A kontrollfunkcióban foglalt bv. pártfogói tevékenységek kapcsán ugyanakkor elmondható, hogy világos és egyértelmű szabályok határozzák meg az ellenőrzés területeit, mely alapján az ellenőrzés kiterjed az elektronikus távfelügyeleti eszköz jogszerű használatára és állagára, valamint a bv. bíró által előírt magatartási szabályok megtartására. Mindezen területek vizsgálatát, ellenőrzését a bv. pártfogó tárgyilagosan, objektív módon tudja elvégezni, hiszen a távfelügyeleti eszköz állagának vizsgálata egyszerű rátekintéssel kivitelezhető, míg a magatartási szabályok tekintetében a reintegrációs őrizetes mozgása folyamatosan monitorozva van. A magatartási szabályok tekintetében a bv. pártfogó az ellenőrzése során a reintegrációs célokkal össze nem egyeztethető magatartás tanúsítását (például rendszeres leittasodást, drogfogyasztást) is ellenőrzi, a reintegrációs őrizet ennek okán történő megszüntetése esetén azonban ezen cselekmények bizonyítás tárgyát képezhetik.

A fentiek alapján elmondható, hogy a reintegrációs őrizet kapcsán végzett pártfogó felügyelői munka nem tekinthető pusztán jogi vagy szociális természetű intézkedésnek. A pártfogó felügyelő a gyakorlatban csak abban az esetben tud kellő hatékonysággal eredményeket elérni a bűnisméltés megelőzése, illetve a társadalmi reintegráció területén, ha a kontroll és a támogatás – leginkább az elkövető egyedi helyzetéhez igazodóan – megfelelő arányban keveredik a végrehajtás során. Természetesen a kellő hatékonyság további fontos eleme a rendelkezésre álló, alkalmazható eszközök és szolgáltatások lehetőleg minél szélesebb palettája, mely azonban sok esetben a pártfogó felügyelőtől független tényező.

Záró gondolatok

A reintegrációs őrizet jogintézményének alapvető célja az elítélt családi és társadalmi, valamint munkaerőpiaci reintegrációjának előmozdítása a szabadságvesztés célja megvalósulásának szem előtt tartásával. A reintegrációs őrizet időtartama alatt az elítélt visszanyeri személyi szabadságát, de csak korlátozottan, hiszen a reintegrációs őrizet helyszínéül kijelölt ingatlant csak a bv. bíró által meghatározott módon és időszakban

hagyhatja el. Büntetés-végrehajtási jogviszonya továbbra is fennáll, mely alapján köteles együttműködni a büntetés-végrehajtási intézet szakembereivel, illetve „nyomkövető” eszközt viselni a nap 24 órájában. A jogintézmény alkalmazási feltételeinek módosítása abba az irányba mutat, hogy a jogalkotó szélesíteni igyekszik a reintegrációs őrizet kérelmezők lehetséges körét, ugyanakkor a nagyobb létszámhoz kapcsolódó szabályszegek elleni fellépés hatékonyságát is fokozza különböző mechanizmusok beiktatásával. A jogintézmény alkalmazási feltételeinek értelmezése kapcsán a bevezetését követően felmerült eltérő eljárási szabályok a különböző törvényszékek között azonban jelentős mértékben tisztázódtak. A jogintézmény egyfajta „előszabadulási” lehetőséget biztosít a jogszabályban meghatározott fogvatartotti körnek, meghatározott szabályok betartása mellett. E speciális helyzetben lévő elítélteknek többek közt együtt kell működni a bv. pártfogóval, aki egyrészt segítséget nyújt a sikeres társadalmi reintegrációhoz, másrészt rendszeresen ellenőrzi a meghatározott szabályok betartását, a társadalmi reintegrációs folyamat megvalósulását, előrehaladását. A pártfogó felügyelet Janus-arcúsága a reintegrációs őrizet keretében végzett bv. pártfogó felügyelői tevékenységben is markánsan megfigyelhető. A kontroll és támogató tevékenységi formák megfelelő mértékű vegyes alkalmazása szükséges a célok hatékony elérése érdekében. Ugyanakkor a kontrollfunkcióhoz kapcsolódó tevékenységek mérése, ellenőrizhetősége sokkal inkább objektív módon lehetséges, így feltételezhető, hogy a bv. pártfogó felügyelők munkája során tevékenységük ezen irányba mozdul el, a gyakorlatban inkább a kontroll funkció erőteljesebb érvényesülését tapasztalhatjuk. Összességében elmondható, hogy a reintegrációs őrizet a hazai büntetés-végrehajtás szerves részévé vált az elmúlt években, lehetőséget teremt a sikeres társadalmi reintegrációra, egyúttal hozzájárul a bv. intézetek túlszűfolttségének csökkentéséhez.

Felhasznált irodalom

- A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre. Összefoglaló vélemény, Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2017.EL.II.H.13.BÜNTETÉS-VÉG-REHAJTÁS-48. Online: https://kuria-birosag.hu/hu/joggyak_csop/buntetes-vegrehajtasi-biroi-gyakorlat-kulonos-tekintettel-reintegracios-orizetre (Letöltés ideje: 2020. november 2.)
- Bogotyán Róbert (2015): A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl. Börtönügyi Szemle 2015/1. p. 26-41.
- Czenczer Orsolya – Szenczi Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai. Börtönügyi Szemle 2020/4. p. 7-29.
- Juhász Ferenc (2015): A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység. Börtönügyi Szemle 2015/2. p. 53-65.
- Juhász Ferenc – Juhász Júlia – Nagy-Mitró Lilla – Petró István – Somogyi Zsófia Borbála – Puzsár Annamária (2022): A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok, Segédanyag, IV. módosított kiadás, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

- Kadlót Erzsébet (2017): A reintegrációs őrizet esélyei Magyarországon. In: Zséger Barbara (szerk.): Kriminológiai Közlemények 77. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest. p. 65-70.
- Lőrinczy Attila (2018): A reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási bírói gyakorlata. In: Zséger Barbara (szerk.): Kriminológiai Közlemények 78. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest. p. 11-25.
- Nagy Anita (2019): A reintegráció nemzetközi gyakorlata és a reintegrációs őrizet. Börtönügyi Szemle 2019/4. p. 47-59.
- Nagy Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai. In: Kúriai döntések: Bírósági határozatok, Kúria Lapja 2018/4. p. 578-585.
- Nagy Anita – Menyhért Enikő (2018): A reintegrációs őrizet egyes kérdései. Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica Et Politica 2018/2. p. 227-239.
- Than Alexandra (2016): Elektronikus mozgáskövető eszköz alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás során Magyarországon és Európában. PhD értekezés, PTE Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs. Online: <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/than-alexandra-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltés ideje: 2020. július 12.)
- Schmehl János (2013): Az új szabályozás főbb szakmai elemei és üzenetei. Börtönügyi Szemle 2013/4. p. 18-21.
- Schmehl János (2017): Stabilitás és fejlődés: A büntetés-végrehajtási törvény által bevezetett speciális jogintézmények helyzete. Belügyi Szemle, 65 (11-12), p. 18-39. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.11-12.2> (Letöltés ideje: 2023. március 14.)
- Veszeli Dániel (2015): A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe. Börtönügyi Szemle 2015/3. p. 87-99.

Felhasznált jogszabályok

- 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2014. évi LXXII. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
2016. évi CX. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
2017. évi CXLIV. törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról

